

Przesłano: 09-12-2021

Zaakceptowano do druku: 29-12-2021

TWORZENIE SIECI KONTAKTÓW I WSPÓŁPRACY USPRAWNIAJĄCYCH TRANSFER WIEDZY MIĘDZY NAUKĄ A PRAKTYKĄ ROLNICZĄ NA PRZYKŁADZIE I WARMIŃSKO-MAZURSKICH DNI POLA

Małgorzata Micińska-Wąsik¹

Abstrakt: Działalność upowszechnieniowa wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego ma wieloletnie tradycje. Polega na przekazywaniu innowacji od źródeł ich powstania do miejsca zastosowania wraz z upowszechnieniem jej efektów. Powszechnie wykorzystywanymi upowszechnieniowymi metodami doradczymi są demonstracje rolnicze i pokazy. Celem artykułu jest przedstawienie spotkań polowych na demonstracjach rolniczych, z udziałem rolników, doradców rolniczych, naukowców, przedstawicieli instytucji i podmiotów wspierających działalność rolników, przedstawicieli firm produkujących na potrzeby rolnictwa, jako przykładu działań podejmowanych przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie, służących budowie płaszczyzny do rozwijania w praktyce Systemu Wiedzy i Innowacji w Rolnictwie (AKIS). I Warmińsko-Mazurskie Dni Pola pozwoliły poszerzyć grono odbiorców w procesie upowszechniania innowacji rolniczych. Obok indywidualnego doradztwa świadczonych na rzecz rolników – właścicieli demonstracji, szkoleń praktycznych na bazie prowadzonych demonstracji oraz podsumowania wyników demonstracji, stanowiły dodatkową formę przekazu innowacji metodą demonstracji.

Słowa kluczowe: transfer wiedzy, upowszechnianie innowacji, System Wiedzy i Innowacji w Rolnictwie (AKIS), Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR)

CREATING A NETWORK OF CONTACTS AND COOPERATION TO IMPROVE THE TRANSFER OF KNOWLEDGE BETWEEN SCIENCE AND AGRICULTURAL PRACTICE ON THE EXAMPLE OF THE 1ST WARMIA AND MAZURY FIELD DAYS

Małgorzata Micińska-Wąsik¹

Abstract: The popularization activity of voivodeship agricultural advisory centers has a long tradition. It consists in transferring innovations from the sources of their creation to the place

¹ Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie (Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego with its seat in Olsztyn) | e-mail: m.micinska-wasik@w-modr.pl

of application, along with the dissemination of its effects. Agricultural demonstrations and demonstrations are commonly used dissemination advisory methods. The aim of the article is to present field meetings at agricultural demonstrations, with the participation of farmers, agricultural advisors, scientists, representatives of institutions and entities supporting the activities of farmers, representatives of companies producing for agriculture, as an example of activities undertaken by the Warmia and Mazury Agricultural Advisory Center based in Olsztyn, to build a platform for the practical development of the Knowledge and Innovation System in Agriculture (AKIS). The 1st Warmia and Mazury Field Days allowed to expand the group of recipients in the process of disseminating agricultural innovations. Apart from individual counseling provided to farmers - owners of demonstrations, practical training on the basis of conducted demonstrations and summing up the results of demonstrations, they constituted an additional form of transferring innovation by means of demonstration.

Keywords: knowledge transfer, dissemination of innovation, the Knowledge and Innovation System in Agriculture (AKIS), Network for innovation in agriculture and rural areas (SIR)

1. Wstęp

Celem artykułu jest przedstawienie spotkań polowych na demonstracjach rolniczych, z udziałem rolników, doradców rolniczych, naukowców, przedstawicieli instytucji i podmiotów wspierających działalność rolników oraz przedstawiciele firm produkujących na potrzeby rolnictwa, jako przykładu działań podejmowanych przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie (WMODR), służących budowie płaszczyzny do rozwijania w praktyce Systemu Wiedzy i Innowacji w Rolnictwie (AKIS)².

Publiczne doradztwo rolnicze dąży do zmian w kierunku przejścia z rolnictwa materiałochłonnego do opartego na wiedzy i nowoczesnych technologiach. Rolnictwo oparte na wiedzy jest celem AKIS. O wiedzy społeczeństwa nie decyduje wyłącznie poziom wykształcenia, ale również nauka przez całe życie. Dlatego publiczne doradztwo rolnicze, poza systemem oświaty i szkolnictwem wyższym, odgrywa ważną rolę w kształceniu kadr dla rolnictwa. Doradztwo uczestniczy w wymianie wiedzy i innowacji³ realizując różnorodne metody doradcze, np.:

² AKIS funkcjonuje w każdym kraju członkowskim Unii Europejskiej, jednak nie ma sformalizowanego charakteru i jest niejednorodny. Różnice w systemach wynikają, m.in. z obowiązującego w danym kraju porządku prawnego-organizacyjnego, znaczenia rolnictwa w gospodarce kraju, poziomu wdrożonych innowacyjnych rozwiązań. AKIS definiowany jest jako „sieć instytutów badawczych, ośrodków doradztwa, szkół rolniczych i pozostałych organizacji pozarządowych, zaangażowanych w pomoc rolnikom w podnoszeniu innowacyjności ich gospodarstw i rozwiązywaniu nowych problemów gospodarczych [za:] B. Wawrzyniak, 2019.

³ „Innowacje – zastosowanie lub wprowadzenie nowych lub ulepszonych produktów, procesów (technologii), metod organizacji lub marketingu poprzez praktyczne wykorzystanie” [Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (2014), s. 75].

demonstracje, pokazy, szkolenia, wystawy, targi, konkursy, olimpiady, doradztwo indywidualne, doradztwo grupowe. Jak każdy system, także i AKIS, złożony jest z kilku elementów. Potrzebne są mocne więzi między partnerami systemu, aby można było zrealizować jego cel. Głównymi partnerami w AKIS są: rolnicy, doradztwo rolnicze, badania i rozwój, polityka rolna, podmioty skupujące i sprzedające produkty rolne, podmioty zaopatrujące w środki do produkcji. W I Warmińsko-Mazurskich Dniach Pola udział wzięli przedstawiciele wszystkich wymienionych grup. W wydarzeniu uczestniczyło blisko 600 osób, a ich opinie wskazują jednoznacznie na potrzebę tego rodzaju spotkań i pozytywną ocenę wyboru formy przekazu jaką jest teoria – praktyka – wymiana doświadczeń.

I Warmińsko-Mazurskie Dni Pola były wydarzeniem towarzyszącym Krajowym Dniom Pola 2021 odbywającym się w Minikowie, pod hasłem „Europejski Zielony Ład na polach w Polsce”. Krajowe Dni Pola były miejscem prezentacji instytucji, organizacji i firm oferujących rolnikom nowe technologie, nowoczesne rozwiązania techniczne i organizacyjne w zakresie produkcji roślinnej. Założeniem Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi jest, aby Krajowe Dni Pola były wydarzeniem cyklicznym organizowanym przez kolejne wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego.

2. Sieciowanie partnerów

Warmińsko-mazurskie wydarzenia polowe zrealizowane zostały w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR)⁴. Sieć umożliwia jednostkom doradztwa rolniczego, w sposób kompleksowy i administracyjnie ujednociony, realizację zadania polegającego na tworzeniu przestrzeni dla spotkania się nauki z praktyką rolniczą. Dzięki wzajemnym kontaktom możliwe jest zapoznanie się z dobrymi praktykami w zakresie innowacyjnych rozwiązań problemów i przygotowanie się do wyzwań stojących przed rolnictwem.

SIR jest w WMODR ważną strukturą dającą podstawę konkretnym wydarzeniom organizowanym z udziałem rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich, wydarzeń, w których organizatorowi przyświeca cel jakim jest informowanie, promowanie i wspieranie doradcze inicjatyw innowacyjnych dotyczących rolnictwa i wsi. Warto wskazać przykłady innych operacji doradczych⁵ realizowanych przez WMODR w 2021 roku w ramach SIR, tj.:

- BioTech 2.0 – celem operacji jest poszerzenie wiedzy oraz zaprezentowanie dobrych praktyk - wydajnych ekonomicznie, środowiskowo i społecznie –

⁴ SIR jest instrumentem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, finansowanym z pomocy technicznej tego programu, wspiera innowacje w rolnictwie, produkcji żywności, leśnictwie i na obszarach wiejskich.

⁵ Szczegóły operacji znajdują się na stronie: <https://www.wmodr.pl/informacje>.

w zakresie najnowszych technologii sektora rolniczego produktów wysokiej jakości, w tym ekologicznych;

- Innowacje marketingowe w kreowaniu wizerunku marki lokalnej – celem operacji jest wzrost poziomu wiedzy na temat korzyści płynących z budowania sieci kontaktów i zawiązywania partnerstw na rzecz wprowadzania innowacyjnych rozwiązań marketingowych w zakresie promocji i dystrybucji produktów lokalnych na rzecz rozwoju krótkich łańcuchów dostaw;
- Agrotrońka i informatyzacja w mechanizacji rolnictwa – celem operacji jest zwiększenie wiedzy i umiejętności w zakresie diagnostyki, serwisu i naprawy najnowocześniejszych urządzeń rolniczych oraz zbudowanie sieci kontaktów potencjalnych pracowników z pracodawcami – producentami i dystrybutorami sprzętu rolniczego;
- Lokalne Partnerstwa ds. Wody – celem operacji jest zacieśnienie współpracy między lokalnym społeczeństwem, instytucjami i urzędami na rzecz rozwiązywania problemów dotyczących planowania inwestycji i zarządzania wodą na obszarach wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rolnictwa.

Doradztwo rolnicze poszukuje elastycznych form upowszechniania wiedzy i wdrażania wyników badań naukowych. Powyższe inicjatywy doradcze stanowią odpowiedź na rzeczywiste potrzeby rolników. W procesie sieciowania partnerów na rzecz transferu wiedzy z nauki do praktyki rolniczej należy dbać także o zwrotny przekaz informacji z praktyki do nauki tak, aby potrzeby rolników oddziaływały na zakres tematów badawczych.

3. Przebieg I Warmińsko-Mazurskich Dni Pola

WMO DR rokrocznie prowadzi ok. 100 demonstracji roślinnych. Demonstracje prowadzone są w ścisłej współpracy z rolnikami, na ich polach, z udziałem zakupionego przez WMO DR materiału siewnego. Celem prowadzenia demonstracji jest określenie wpływu doboru odmiany (rekomendowanej do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim), stanowiska oraz metod agrotechnicznych na plonowanie rośliny uprawnej.

Do roku 2021 upowszechnianie innowacji przez doradców WMO DR metodą demonstracji zawierało elementy takie jak: indywidualne doradztwo świadczone na rzecz rolnika – właściciela demonstracji, szkolenie praktyczne na bazie prowadzonej demonstracji, mające na celu zapoznanie okolicznych rolników z obserwacjami i wnioskami z demonstracji oraz zbiorcze zestawienie wyników zakończonych demonstracji do wykorzystania przez zainteresowanych rolników i w codziennej pracy przez doradców. Zorganizowanie I Warmińsko-Mazurskich Dni Pola podyktowane było chęcią poszerzenia grona odbiorców w procesie upowszechniania innowacji rolniczych i stanowiło dodatkową formę przekazu innowacji metodą demonstracji.

Dziewiętnaście spotkań polowych, podczas których naukowcy i doradcy rolnicy przeprowadzili, na bazie demonstracji roślinnych, praktyczne sesje z rolnikami, odbyło się na przełomie czerwca i lipca 2021 roku. Uczestnicy I Warmińsko-Mazurskich Dni Pola lustrowali reprezentatywne dla danego powiatu (średnio 3 poletka w powiecie) jednohektarowe poletka demonstracyjne zbóż ozimych i jarych, rzepaku ozimego, kukurydzy oraz roślin bobowatych – łącznie 52 poletka, w 45 gminach, w 19 powiatach.

Część teoretyczna spotkań, prowadzona przez naukowców Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, zawierała najnowszą wiedzę na temat technologii uprawy w kontekście założeń Europejskiego Zielonego Ładu, w tym strategii „Od pola do stołu” oraz unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030. Zamiarem organizatora było zapoznanie uczestników spotkań z możliwymi do podjęcia działaniami tak, aby mogli oni sprostać celom środowiskowym i klimatycznym, związanym z unijnym planem działań. Ochrona środowiska naturalnego i zachowanie różnorodności biologicznej oraz zapewnienie zdrowej, przystępnej cenowo i zrównoważonej żywności to aspiracja i wyzwanie dla unijnej polityki rolnej na następne lata. Charakterystyka części teoretycznej I Warmińsko-Mazurskich Dni Pola poczyniona przez samych naukowców jest następująca:

- prof. dr hab. inż. Marek Marks, kierownik Katedry Agroekosystemów i Ogrodnictwa:
„Przedstawiłem zainteresowanym problematykę związaną z rolnictwem precyzyjnym jako narzędziem optymalizacji technologii uprawy zbóż oraz możliwościami uproszczeń w agrotechnice zbóż. Zaprezentowałem również zagadnienia związane z uprawą roślin bobowatych, roślin pastewnych i zbóż paszowych w Polsce. Podkreślałem znaczenie płodozmianu w uprawie zbóż jako podstawowego, beznakładowego czynnika agrotechnicznego odpowiedzialnego za sprawność, ciągłość i odtwarzalność potencjału plonotwórczego agroekosystemów. Zainteresowanie budziły założenia Europejskiego Zielonego Ładu ograniczające ilość stosowanych środków ochrony roślin i nawozów syntetycznych. Rolników interesowały skutki tych ograniczeń oraz sposoby radzenia sobie z agrofagami z użyciem metodami nie chemicznych”.
- dr hab. inż. Bogumił Rychcik, adiunkt w Katedrze Agroekosystemów i Ogrodnictwa:
„W moich prezentacjach przedstawiłem stan aktualny i perspektywy uprawy kukurydzy w Polsce, podkreślając jej duże znaczenie dla chowu bydła mlecznego. Ciekawym dla rolników okazał się temat związany z produkcją i importem niemodyfikowanej genetycznie poekstrakcyjnej śruty sojowej”.

- dr inż. Kinga Treder, specjalista w Katedrze Agroekosystemów i Ogrodnictwa:
„Przedstawiłam uczestnikom zagadnienia związane z diagnostyką chwastów w uprawach zbóż zwracając uwagę, że prawidłowe rozpoznawanie gatunków roślin towarzyszących uprawom pozwala na wybranie odpowiednich metod regulacji zachwaszczenia. Oznaczanie roślin co do gatunku wymaga wiedzy z zakresu ich budowy morfologicznej i biologii. Pojawianie się nowych gatunków towarzyszących uprawom, jak np. zaślazu pospolitego w buraku cukrowym i kukurydzy czy gorczycznika pospolitego w rzepaku, wymaga ciągłego uzupełniania wiedzy z zakresu diagnostyki chwastów”.
- mgr inż. Mateusz Sokółski, asystent w Katedrze Agrotechnologii i Agrobiznesu:
„Omówione zostały szczegółowo najważniejsze zagadnienia związane, m.in.: z uprawą roli, dobozem odmian, terminem i ilością wysiewu, regulacją zachwaszczenia, regulacją wzrostu, wiosennym nawożeniem azotem i ochroną fungicydową. Obserwując reakcje rolników i ich pytania wskazać należy, że największe zainteresowanie budziły kwestie związane z problemem wylegania, który niestety od kilku lat corocznie występuje na polach w naszym regionie. Z tego powodu padało dużo pytań dotyczących elementów technologii, poprzez modyfikację których możemy to ryzyko zdecydowanie obniżyć (termin siewu, ilość wysiewu, wiosenne nawożenie azotem, termin regulacji wzrostu). W związku z tym, że w naszym województwie dużym problemem stają się uciążliwe chwasty jednoliścienne (m.in. miotła zbożowa, wyczyniec polny, stokłosy), dużym zainteresowaniem cieszyły się również kwestie związane z regulacją zachwaszczenia”.

Część praktyczną spotkań prowadzili doradcy WMODR przy dużym udziale rolników, w gospodarstwach których prowadzone są demonstracje. Ta część dała możliwość bezpośredniej wymiany doświadczeń w warunkach lokalnych, czyli zbliżonych do występujących w gospodarstwach rolnych uczestników. Dobór odmian rekomendowanych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim, zimotrwałość, podatność na choroby, obok zasad integrowanej ochrony roślin, stanowiły główne tematy rozmów podczas tej części spotkań. Szczególna rola doradców WMODR polega na kształceniu rolników w zakresie zasad i metod integrowanej ochrony roślin. Od wielu lat pracownicy WMODR prowadzą monitoring i sygnalizację agrofagów upowszechniając wiedzę o istotnym znaczeniu tego elementu integrowanej ochrony roślin w minimalizowaniu ryzyka wystąpienia szkód oraz wyeliminowaniu niezasadnego użycia środków ochrony roślin. Opinie rolników uczestniczących w I Warmińsko-Mazurskich Dniach Pola są następujące:

- Daniel Malicki, gm. Świątki:
„Wszystko co jest „zobaczone”, a nie tylko przeczytane i widziane w internecie, na żywo wygląda całkiem inaczej więc uważam, że to jest bardzo dobra inicjatywa.”
- Dariusz Kołek, gm. Orneta:
„Warto korzystać z takich spotkań, seminariów organizowanych przez Ośrodek, bo możemy się tutaj spotkać z rolnikami, wymienić doświadczenia, obejrzeć, porównać, podyskutować.”
- Adrian Andruszewicz, gm. Markusy:
„Chciałem podkreślić, że współpraca z ODR się opłaca, dostajemy materiał kwalifikowany, z którego produkujemy najwyższej jakości zboża”, Karol Andruszewicz, gm. Markusy: „Zawsze możemy liczyć na pomoc”.

4. Podsumowanie

Celem nadrzędnym spotkań polowych w ramach I Warmińsko-Mazurskich Dni Pola było tworzenie sieci kontaktów i współpracy usprawniających transfer wiedzy między nauką a praktyką rolniczą. Założono również, że pozyskana podczas wydarzenia wiedza oraz możliwość wymiany doświadczeń, pomogą rolnikom podejmować właściwe decyzje dotyczące prowadzonej produkcji roślinnej. Racjonalne decyzje mogą bowiem wpłynąć pozytywnie na opłacalność produkcji, a wysoka opłacalność przełożyć się na osiągnięcie przewagi konkurencyjnej.

W ocenie organizatora, uwzględniającej zdanie uczestników I Warmińsko-Mazurskich Dni Pola, wydarzenie było oczekiwanym, osiągnęło postawiony cel i będzie kontynuowane w latach następnych.

LITERATURA:

1. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020). Skrócona wersja programu, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Warszawa. 12 grudnia 2014 r. 75.
2. Wawrzyniak, B. (2019). Przegląd Systemów Doradztwa Rolniczego (FAS) i Systemów Wiedzy i Innowacji Rolniczych (AKIS) w krajach członkowskich UE. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego. 2`19 (96). 34-48.